

УДК: 378.147:796.42.071.43

DOI: 10.35619/pse.vi3.39

Єфременко Андрій

кандидат фізичного виховання, доцент
доцент кафедри легкої атлетики
Харківської державної академії фізичної культури,
м. Харків, Україна
ORCID: 0000-0003-0924-0281
e-mail: literasearchukr@gmail.com

Жогло Володимир

старший викладач кафедри фізичної підготовки
Національного університету цивільного захисту,
м. Харків, Україна
ORCID: 0000-0001-8043-6936
e-mail: zhogloran@gmail.com

Колоколов Віталій

викладач кафедри фізичної підготовки
Національного університету цивільного захисту,
м. Харків, Україна
ORCID: 0000-0002-3501-3499
e-mail: vitalikr20062@gmail.com

Хмелюк Олександр

викладач кафедри фізичної підготовки
Національного університету цивільного захисту,
м. Харків, Україна
ORCID: 0000-0001-8933-4135
e-mail: sashakhmelyk@gmail.com

Крайник Ярослав

кандидат фізичного виховання, доцент
доцент кафедри легкої атлетики
Харківської державної академії фізичної культури,
м. Харків, Україна
ORCID: 0000-0003-1567-8570
e-mail: yaroslavkr@ukr.net

**ОСВІТА ТРЕНЕРІВ З ВИДУ СПОРТУ В УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ**

Анотація. Відповідність сучасним вимогам спортивної індустрії є вагомим важелем формування системи підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері фізичного виховання та спорту.

Мета. Визначення основних напрямів вдосконалення професійної підготовки тренерів з виду спорту з урахуванням сучасних реалій розвитку галузі.

Методи. Дослідження мало аналітичний характер, що зумовило вибір теоретичних методів педагогічного дослідження. Використано: бібліографічний метод аналізу даних науково-методичної літератури з проблеми дослідження; метод педагогічного моделювання щодо проблем підготовки фахівців галузі фізичного виховання та спорту; метод прогнозування шляхів вирішення проблемних питань з підготовки майбутніх тренерів з виду спорту.

Результати. Аналіз показав, що нинішня підготовка тренерів з виду спорту потребує оновлення теоретичної складової, а також підвищення рівня практичної орієнтованості навчання. Для цього пропонується впровадження інноваційних методик навчання, з урахуванням інтересів та запитів усіх учасників процесу підготовки фахівців. Зокрема, наголошується на потребі підвищення зацікавленості роботодавців завдяки тіснішій інтеграції практичного компонента навчання з урахуванням особливостей діяльності у спортивних організаціях. Значну увагу необхідно приділити питанням мотивації студентів до навчання, впроваджуючи сучасні технології та стимулюючи практичну діяльність. Крім того, важливою проблемою залишається недостатня міждисциплінарність підготовки тренерів, що впливає на їхню адаптацію до швидких змін у спортивній індустрії. Інтеграція компетентнісного підходу може сприяти розробці більш гнучких та професійно орієнтованих навчальних програм.

Висновки. В умовах модернізації освітнього процесу виникає потреба інтеграції компетентнісного підходу та впровадження інноваційних методик у підготовку майбутніх тренерів. Удосконалення підготовки тренерів потребує адаптації освітніх програм до сучасних вимог, залучення роботодавців до процесу підготовки, а також розвитку інноваційних та практико-орієнтованих методів навчання. Це дозволить підвищити якість підготовки фахівців і забезпечити їх конкурентоспроможність на ринку праці.

Ключові слова: професійна компетентність, інноваційне навчання, інтерактивні технології, Soft skills, стажування, міждисциплінарний підхід, модернізація освіти.

Постановка проблеми. Вища освіта України зазнає значних перетворень. Це пов'язано зі зростаючою невідповідністю якості освіти сучасним вимогам галузі фізичного виховання та спорту. Професійна підготовка сучасних тренерів і фахівців галузі фізичного виховання потребує модернізації. Це зумовлено необхідністю оновлення програм підготовки майбутніх спеціалістів з урахуванням інноваційних технологій навчання та тренування в спорті. Також потребує узгодження змістова складова освіти майбутніх фахівців з професійним стандартом окремих спеціальностей сфери фізичного виховання. Незважаючи на особливості вищої освіти в сфері спорту в Україні, існує логічний запит ринку на сучасних фахівців, здатних демонструвати високий рівень розвитку провідних компетентностей, а також орієнтуватися на самоосвіту за фахом протягом життя. Однією з основних проблем якісного функціонування сфери фізичного виховання та спорту є відсутність акцентованої співпраці між роботодавцями та адміністраціями закладів вищої освіти щодо оновлення та розробки сучасних освітніх програм підготовки майбутніх тренерів з виду спорту. Сфера фізичного виховання та спорту залишається однією з найбільш архаїчних щодо модернізації підготовки фахівців, попри те, що у світовій практиці фізичне виховання та спорт

є одними з провідних «споживачів» інновацій в освіті. Загалом ж, окреслені проблеми є регіональними особливостями України, що знаходять своє відображення в структурі загальної потреби щодо сталого розвитку окремих професійних галузей, зокрема фізичного виховання та спорту.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Питання вдосконалення професійної підготовки тренерів перебуває у фокусі уваги в сучасних наукових дослідженнях. Загалом підготовку майбутніх фахівців у сфері фізичного виховання та спорту сприймають, як цілісний процес формування, становлення та розвитку взаємовідносин між спортсменами та тренером протягом рухового навчання та тренування [5; 6]. Останнім часом саме орієнтація діяльності спортивного тренера на особистість розглядається як одна з провідних парадигмальних основ вдосконалення професійної діяльності [12; 19]. Розвиваючи цей напрям професійного становлення майбутнього фахівці, слід наголошувати на необхідності формування «м'яких навичок» у тренерів упродовж професійної підготовки.

Визначено, що підготовка майбутніх фахівців сфери фізичного виховання та спорту має спиратися на вимоги професійного стандарту [7; 8]. Поточна редакція стандарту потребує уточнень з урахуванням особливостей розвитку галузі. Зокрема, у професійному стандарті тренера з виду спорту недостатньо уваги приділено питанням вміння фахівців впроваджувати інноваційні технології в навчальну та тренувальну діяльність спортсменів.

Організація підготовки майбутніх фахівців сфери фізичного виховання та спорту має спиратися на професіографічний підхід, який передбачає дотримання конкретних вимог професійної діяльності до знань, умінь, навичок і підготовленості фахівця [22; 23]. Сучасні програми підготовки тренерів поверхово охоплюють важливі питання збереження здоров'я та високих показників фізичних кондицій, як запоруки сталого професійного зростання [2; 3]. Це зумовлює потребу в уточненні вимог до професійної готовності тренерів з виду спорту як важливого фактору формування освітніх програм підготовки в ЗВО.

Сутність професійної підготовки в сфері фізичної культури та спорту тісно поєднана з особливостями взаємодії в середовищі «людина-людина» [11]. Усвідомлення цього має визначальне значення для визначення практичних компонентів підготовки фахівців. Саме практична складова підготовки спортивних тренерів зазнає найбільшої критики з боку учасників освітнього процесу та роботодавців [13, 14]. Спостерігається нестача практико-орієнтованого навчального контенту в структурі підготовки фахівців, що негативно впливає на: процес входження молодих фахівців у професійну діяльність; недостатній розвиток практичних вмінь та навичок для здійснення високоякісної професійної діяльності з урахуванням актуальних вимог до діяльності конкретних фахівців.

Освітня парадигма України спирається на компетентнісний підхід у навчанні майбутніх спеціалістів [4]. Професійна підготовка фахівців сфери фізичного виховання та спорту передбачає розвиток основних та додаткових компетентностей протягом часу навчання, що має забезпечити багатогранність структури вмінь та навичок студентів [9; 15]. Ігнорування або формальний підхід до визначення ключових компетентностей майбутніх тренерів, з урахуванням специфіки професійної діяльності та вимог сучасної спортивної індустрії, створює загрозу дисбалансу теоретичної та практичної складових освітнього процесу. Продовження дискусій в науковій літературі з цього приводу є додатковим свідченням обмеженого втілення компетентнісного підходу щодо підготовки фахівців сфери фізичного виховання та спорту [18; 24].

Модернізація процесу підготовки тренерів обумовлена висвітленою проблематикою неодмінно спиратиметься на: помірковане впровадження інноваційних технологій навчання; вивчення особливостей імплементації інновацій в процес спортивної підготовки [1; 20]. Саме інновації є рушійною силою якісних перетворень, спрямованих на вдосконалення тренувального процесу в спорті, а також діяльності фахівців, які його забезпечують [10; 17; 21]. Проте швидкість технологічного розвитку зумовлює потребу формування в майбутніх фахівців вмінь та навичок вивчати, взаємодіяти та впроваджувати інновації в сфері спортивної підготовки [16; 25]. Недостатня увага в освітній діяльності щодо цього питання призводить до: неналежного розуміння технологізації сучасного тренувального процесу тренерами; браку компетентностей щодо взаємодії фахівців з сучасними технологіями.

Окреслені проблемні питання підготовки майбутніх тренерів і фахівців сфери фізичного виховання та спорту зумовлюють пошук шляхів їх вирішення. Важливо визначити, які саме складові освітнього процесу в ЗВО сфери фізичного виховання та спорту потребують вдосконалення для створення умов якісного перетворення навчального процесу майбутніх фахівців з урахуванням потреб сучасної спортивної індустрії.

Мета статті – визначити основні напрями удосконалення професійної підготовки тренерів з виду спорту з урахуванням сучасних реалій розвитку галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підготовка сучасних, затребуваних на ринку праці, конкурентних фахівців у ЗВО потребує поточного моніторингу відповідності застосовуваних освітніх впливів вимогам реальної фахової діяльності. Такий моніторинг спрямований на встановлення проблематики сфери підготовки фахівців у ЗВО. Реальні результати моніторингу відобразатимуться в динаміці змін ефективності здійснення діяльності підготовленими за конкретними освітніми програмами фахівцями. Результатом проблем, які не можуть бути оперативно вирішені та будуть поглиблюватися і накопичуватися, призведе до зниження якості провадження професійної

діяльності. У сфері фізичного виховання та спорту це стане причиною погіршення керівництва, адміністрування, методичного забезпечення та безпосередньо організації і провадження підготовки спортсменів. Тому, саме невідповідність освітнього компонента запитам сучасних умов провадження професійної діяльності в сфері фізичного виховання та спорту призводить до зниження ефективності діяльності фахівців галузі.

Моніторинг відповідності освітніх програм запитам реальних умов провадження професійної діяльності фахівців фізичного виховання та спорту є складним процесом, який потребує залучення фахівців різних напрямів, виходить за межі поточного дослідження. Увагу було зосереджено на узагальненні проблем підготовки фахівців, на яких зосереджують увагу сучасні дослідники. Це дало змогу зрозуміти, якими є наслідки невідповідної підготовки майбутніх тренерів з виду спорту для провадження ефективної професійної діяльності.

Наголошується, що в процесі навчання в ЗВО у майбутніх тренерів освітні компоненти мають сформувати структуру компетентностей, яка визначатиме їх здатність провадити якісну професійну діяльність з урахуванням вимог професійного стандарту, а також змісту професійної праці (на основі професіограми). На рисунку 2 представлено узагальнені результати проведеного аналізу проблематики підготовки майбутніх тренерів з виду спорту в сучасних умовах на основі даних наукових публікацій.

У результаті осмислення та моделювання можливих варіантів подолання невідповідності освітнього процесу реальним вимогам до підготовки тренерів, запропоновано низку рішень щодо його оптимізації.

Основою підготовки сучасного тренера в ЗВО є забезпечення сталості розвитку теоретичного знання та практики в професійній сфері, які передбачені в структурному наповненні освітніх фахових програм. Їх регулярне оновлення з урахуванням результатів моніторингу особливостей провадження професійної діяльності дозволяє сформувати навчальний контент, що сприятиме формуванню структури компетентностей сучасного фахівця. До процесу оновлення освітніх програм бажано залучати роботодавців та керівників профільних організацій, кваліфікованих тренерів, провідних наукових дослідників у сфері спортивної педагогіки.

Професійна підготовка тренерів у ЗВО має орієнтуватися не лише на фундаментальні знання, але й сприяти пошуку шляхів вдосконалення процесу підготовки спортсменів через впровадження інноваційних технологій. Хибно вважати, що підготовка тренерів може зосереджуватися лише на наявних можливостях, ігноруючи умови, характерні для професійного спорту. Поглиблюючи основи спортивного тренування, майбутнім фахівцям слід сформувати розуміння потреби в постійному вдосконаленні знань та навичок через споживання та використання в професійній діяльності інноваційних

технологій. З іншого боку, вивчення інновацій в тренувальному процесі сприятиме вдосконаленню освітніх програм з підготовки тренерів з виду спорту.

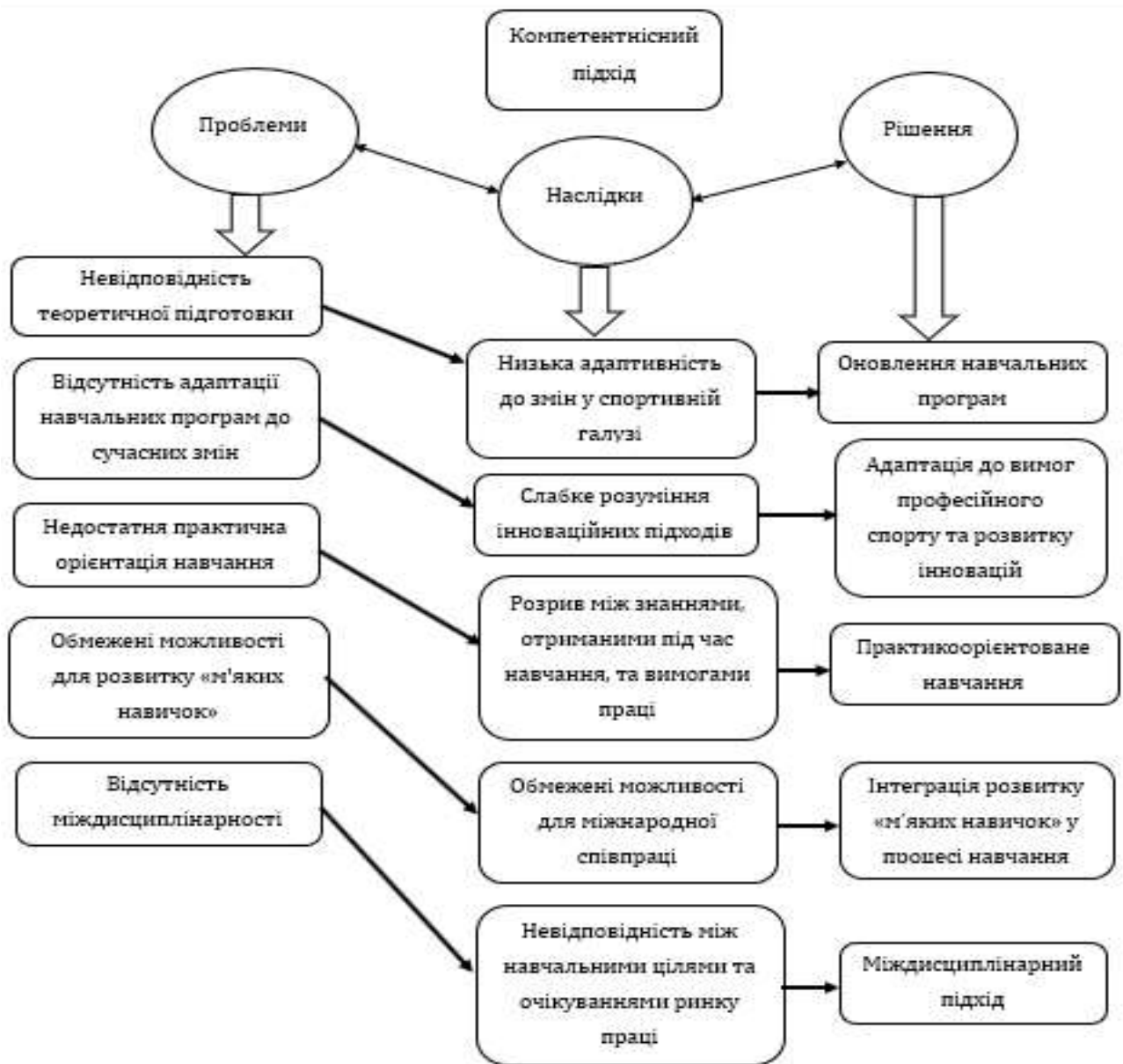

Рисунок 1. Проблематика реалізації компетентнісного підходу в підготовці тренерів з виду спорту

Джерело: авторська розробка

Підготовка бакалавра відбувається протягом трьох (на базі молодшого спеціаліста) або чотирьох років (на базі загальної середньої освіти). Це досить тривалий період часу, значну частину якого відводиться на вивчення не пов'язаних безпосередньо зі спеціальністю навчальних дисциплін та теоретичну підготовку. Проте переважна більшість спеціальностей сфери фізичного виховання та спорту, а особливо – тренерство, є суто практичними. Тож, саме

практичний компонент навчання потребує найбільшого відображення в освітніх програмах. Практична діяльність має бути винятково професійно орієнтованою, а практичні заняття – безпосередньо діяльнісною складовою як основу майбутньої фахової діяльності. Теоретичний блок має подаватися концентровано, а його частка в загальній структурі освітньої програми має зменшуватися.

Компетентнісний підхід, зокрема, має бути узгоджений з формуванням навичок, що дозволяють ефективно взаємодіяти з іншими учасниками професійного процесу. Орієнтуючись у підготовці тренерів як на особистостей, здатних до ефективної взаємодії та розвитку власної індивідуальності, слід забезпечити належний вплив у процесі навчання на розвиток їх «м'яких навичок». Вони є неспецифічними щодо особливостей конкретного фаху галузі фізичного виховання та спорту, проте саме їх високий рівень сприяє ефективним комунікаціям фахівця як в соціумі, так і на робочому місці. Саме низька здатність до соціальної комунікації, низька гнучкість особистості при вирішенні робочих питань часто є перешкодою професійного розвитку. Зокрема, це є однією з основних перепон до провадження міжнародної діяльності вітчизняних тренерів з виду спорту.

Сприйняття професії тренера суто в контексті провадження педагогічної діяльності, прирівнюючи підготовку спортсменів до сфери гуманітарних наук, формує обмеженого фахівця. Представлення майбутньої професії лише крізь призму педагогічних принципів, яка доповнюється загальними знаннями з дисциплін медико-біологічного циклу, не дозволяє сформувати у фахівця цілісного уявлення про закономірності тренувального процесу в фізичному вихованні та спорті. Саме розвиток вдосконалення освітніх програм підготовки тренерів з урахуванням міждисциплінарного підходу допоможе вирішенню проблеми цілісності навчального процесу. Це дозволить розробляти спеціалізовані курси, основою яких будуть ключові знання про закономірності процесу підготовки спортсменів з усіма тонкощами специфіки тренерської діяльності в обраному виді спорту.

Обговорення результатів дослідження. Проведений аналіз проблем підготовки тренерів з виду спорту в ЗВО став основою педагогічного прогнозування можливих шляхів її вдосконалення. Результати дослідження визначених напрямків представлені в таблиці 1.

Вирішення проблеми студентоцентрованості навчання як одного з важливих факторів збереження вмотивованості майбутніх фахівців до професійної діяльності варто розглядати у взаємозв'язку з розвитком індивідуальних траєкторій навчання. Це дозволить зосередитися в поступовому формуванні ключових компетентностей майбутнього фахівця з урахуванням його індивідуальних особливостей.

Таблиця 1

Напрями вдосконалення підготовки тренерів з виду спорту

Напрямок	Зміст	Переваги
Розвиток індивідуальних траєкторій навчання	Гнучкі особистісно-орієнтовані навчальні плани з урахуванням індивідуальних навчальних характеристик	Розвиток особистого потенціалу студентів
Підготовка в умовах реального часу	Побудова підготовки з урахуванням реальної тренувальної та змагальної практики	Отримання практичного досвіду, вміння приймати рішення в реальних умовах реальної діяльності
Залучення до науково-дослідної роботи	Інтеграція наукових досліджень у процес навчання, співпраця з науковими центрами	Розвиток аналітичного мислення, підвищення наукової обґрунтованості тренувальних методик
Навчання стратегічному менеджменту	Вивчення методів управління спортивними колективами (групами), командами, клубами	Розвиток лідерських якостей, здатність працювати на адміністративних посадах
Розвиток сприйняття інновацій	Формування здібностей до впровадження інноваційних технологій у фахову діяльність	Розвиток вміння вивчати, аналізувати та впроваджувати інноваційні технології в спортивну підготовку
Неформальна освіта	Створення додаткових умов навчальної діяльності міждисциплінарного характеру	Розвиток розуміння цілісності складових процесу підготовки спортсменів, самостійності та відповідальності в навчанні

Джерело: авторська розробка

Урахування та залучення ресурсів, які є наявними при формуванні програми навчання майбутніх тренерів, дозволить забезпечити реальність освітнього процесу. Врахування індивідуального досвіду, поточної практичної діяльності поза ЗВО, або ж орієнтації майбутніх тренерів на стажування та провадження професійної діяльності, дозволить забезпечити повноту освітнього впливу як у навчальному середовищі, так і поза ним. Це є важливим фактором

посилення зв'язку між навчальною та практичною діяльністю, який дозволяє розвивати критичне сприйняття реальної тренувальної або фахової діяльності та програмного навчального контенту.

Низький рівень дослідницької компетентності представляє собою значну перепону на шляху сталого розвитку фахівця протягом життя. Саме залучення в процесі здобуття освіти майбутніх тренерів до науково-дослідної роботи дозволить сформуванню сприйняття професійної сфери як поля постійного пошуку можливостей її вдосконалення через застосування раціональних наукових методів. Це ж сприятиме формуванню в фахівців розуміння значення інноваційної діяльності для підвищення ефективності виробничих процесів.

Особистісно орієнтоване навчання має також охоплювати діяльність з напрямку формування управлінських компетентностей. Діяльність тренера відбувається не сам на сам, а передбачає тісну комунікацію на рівні групи або команди спортсменів, тренерів, функціонерів й інших учасників процесу підготовки, зокрема батьків юних атлетів. Розвиток управлінських здібностей дозволяє майбутнім фахівцям сформуванню комплекс «м'яких навичок», а також розвинути власний потенціал не лише як виконавця, а і як керівника.

Сучасний тренер мусить бути орієнтованим на сприйняття інновацій не лише як фактору поліпшення умов професійної діяльності, а і як можливості підвищення екологічності процесу підготовки спортсменів, спростити процеси комунікації, обліку та контролю. Самі інновації не можуть змінити процес підготовки, проте розуміння тренера щодо можливих переваг їх впровадження дозволяє критично сприймати його недоліки та шукати шляхи подальшого вдосконалення.

Академічна несвобода часто стає чинником зниження інтересу та мотивації до навчання. Пошук пропозицій щодо альтернативних варіантів розвитку фахових компетентностей дозволяє розширити можливості навчальних програм, сформуванню ефективні індивідуальні траєкторії здобуття освіти. Неформальна освіта формує цікавість та запит на нестандартні рішення в процесі становлення майбутнього фахівця. Це дозволяє майбутньому спеціалісту протягом навчання віднайти найбільш прийнятні для нього способи розвитку професійно майстерності.

Означені напрями не є вичерпними щодо можливостей якісного перетворення підготовки майбутніх тренерів з виду спорту в ЗВО. Проте вони змодельовані з урахуванням можливостей оперативного вирішення окремих проблемних питань вдосконалення підготовки фахівців, пов'язаних із стратегічною модернізацією освітніх компонентів, без значних додаткових фінансових витрат.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження було зосереджене на визначенні основних напрямів вдосконалення професійної підготовки тренерів з виду спорту з урахуванням сучасних реалій розвитку

галузі. Встановлена проблематика підготовки кадрів у ЗВО пов'язана з несвоєчасним оновленням освітніх програм стосовно трьох основних складових ефективної діяльності спеціаліста: теоретичної підготовки відповідно до актуальних результатів аналізу практичної та дослідницької діяльності в сфері тренерства; низької орієнтації навчання на практичну діяльність протягом часу здобуття освіти; повільне впровадження інноваційних технологій в початковий процес. Встановлені можливості вирішення зазначених проблем можуть бути оперативно імplementовані в програми підготовки майбутніх фахівців галузі. Це можливо здійснити з урахуванням визначених шляхів вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців: орієнтація на інновації в навчальній та тренувальній діяльності; особистісно орієнтована підготовка фахівців; побудова гнучких навчальних програм з урахуванням реальних умов провадження професійної діяльності. Загалом окреслені шляхи не є новими, а їх сутність узгоджується з поточними уявленнями про компетентну орієнтацію у підготовці майбутніх тренерів і фахівців галузі фізичного виховання та спорту. Проте потрібно шукати можливості не лише їх виявлення, а й реального втілення через залучення всіх зацікавлених сторін у підготовці висококваліфікованих фахівців.

Подальші дослідження будуть спрямовані на формування положень моніторингу відповідності освітніх програм з підготовки тренерів з виду спорту в ЗВО сучасним особливостям провадження професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев О. О., Петрова Ю. М., Буренко М. С. Впровадження інноваційних технологій у навчання та тренування спортсменів. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. Т. 11. С. 1–17. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13944958>. (дата звернення 14.10.2024)
2. Андріянова В. А., Човнюк Ю. В. Контент-аналіз інноваційних методів підготовки спортивних педагогів та тренерів у закладах вищої освіти України. In: The 3rd International scientific and practical conference «*Modern research in science and education*». Chicago: BoScience Publisher; 2023. С. 433–440. URL: https://www.researchgate.net/profile/Arshak-Varzhapetyan/publication/376047794_PROBLEMS_OF_MONETARY_AND_FISCAL_POLICY_COORDINATION_BY_MONEY_SUPPLY_WITH_THE_EXAMPLE_OF_RA/links/65686855ce88b870311fde72/PROBLEMS-OF-MONETARY-AND-FISCAL-POLICY-COORDINATION-BY-MONEY-SUPPLY-WITH-THE-EXAMPLE-OF-RA.pdf№page=433. (дата звернення: 14.10.2024)
3. Башавець Н. А., Кіндзер Б. М., Таймасов Ю. С., Артеменко В. В. Удосконалення професійних компетентностей тренерів з однокористувачів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. Т. 73. №1. С. 47–53. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.73-1.8>. (дата звернення: 14.10.2024)
4. Башавець Н. А., Федоришак Р. Л., Бондарович О. П., Овчарук В. В., Рубан А. К. Удосконалення професійної компетентності тренерів різних видів спорту. *Вісник науки та освіти*. 2023. Т. 8. № 14 С. 402–415. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8\(14\)-402-414](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8(14)-402-414). (дата звернення: 14.10.2024)
5. Бондаренко О. В., Пільова С. Г. Філософські аспекти успішної діяльності тренера. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Т. 57. №1. С. 146–150. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/57.1.29> (дата звернення: 14.10.2024)

6. Борейко Н., Юшко О., Азаренкова Л. Гуманістична спрямованість підготовки спортивного тренера. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2024. Т. 3К. № 1. С. 123–127. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K\(176\).26](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K(176).26) (дата звернення: 14.10.2024)
7. Жиденко А., Паперник В. Професійна підготовка тренерів у галузі фізичної культури та спорту. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2023. Т. 3К. № 162. С. 142–147. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K\(162\).28](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K(162).28) (дата звернення: 14.10.2024)
8. Квасниця О. М., Квасниця І. М., Флерчук В. В. Формування професійної мобільності майбутнього фахівця сфери фізичної культури і спорту під час проходження практики. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2022. Т. 3. № 148. С. 56–61. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.3\(148\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.3(148).13) (дата звернення: 14.10.2024)
9. Лаврентьев О., Крупеня С., Малинський І. Формування моделі професійної підготовки тренера з обраного виду спорту. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2021. Т. 5. № 136. С. 58–61. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.5\(135\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.5(135).13) (дата звернення: 14.10.2024)
10. Петренко Ю., Алексенко Я., Петренко Ю., Єфременко А. Цифрові технології як фактор вдосконалення підготовки майбутніх тренерів з єдиноборств. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2024. Т. 12. № 6. С. 32–39. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i6-005>. (дата звернення: 14.10.2024)
11. Ребрина А. А. Особливості професійно-педагогічної діяльності тренера-викладача з виду спорту та його професійно-важливі якості. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2021. Т. 9. № 140. С. 86–89. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.9\(140\).19](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.9(140).19). (дата звернення 14.10.2024)
12. Тимошенко О. Особистісно зорієнтована підготовка тренерів з футболу: технологія педагогічного дизайну. *Перспективи та інновації науки*. 2024. Т. 3. № 37. С. 1–10. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-3\(37\)-632-642](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-3(37)-632-642). (дата звернення 14.10.2024)
13. Черненко С., Олійник О., Сорокін Ю., Коваль О. Характеристика освітнього процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура*. 2020. Т. 36. С. 86–94. DOI: <https://doi.org/10.15330/fcult.36.86-94>. (дата звернення: 14.10.2024)
14. Шамич О. М., Іваннікова Г. В. Аналіз методологічних та психолого-педагогічних аспектів фахової підготовки тренерів-викладачів фізичного виховання та спортивних педагогів. In: The 5th International scientific and practical conference “*Progressive research in the modern world*”. VoScience Publisher; 2023. С. 377–384. URL: https://www.researchgate.net/profile/Dostu-Qafarova/publication/377415372_PROGRESSIVE-RESEARCH-IN-THE-MODERN-WORLD-1-30223/links/65a6362a5582153a68289ac5/PROGRESSIVE-RESEARCH-IN-THE-MODERN-WORLD-1-30223.pdf №page=377 (дата звернення: 14.10.2024)
15. Шамич О. М., Іваннікова Г. В. Контент-аналіз професійної роботи тренерів-викладачів з фізичного виховання та спортивних педагогів. In: The 2nd International scientific and practical conference «*Innovations and prospects in modern science*». SSPG Publish; 2023. С. 209–220. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/02/INNOVATIONS-AND-PROSPECTS-IN-MODERN-SCIENCE-13-15.02.23.pdf> №page=209 (дата звернення : 14.10.2024)
16. Шинкарьов С. І. Теоретичні аспекти фахової підготовки майбутніх тренерів з легкої атлетики. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2020. Т. 1. № 332. С. 279–291. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-1\(332\)-279-291](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-1(332)-279-291). (дата звернення: 14.10.2024)

17. Шутова С. Є., Константиновська Н. О., Копил О. М. Особливості підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту. *Проблеми та перспективи розвитку науки та освіти України в особливих умовах євроінтеграції*: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. Вінниця. 2023. С. 67–69. URL: <https://reposit.uni-sport.edu.ua/xmlui/handle/787878787/5066?show=full>. (дата звернення: 14.10.2024)
18. Яшук С. М., Власенко С. О. Проблема формування професійно-педагогічної компетентності тренерів-педагогів у теорії й практиці вищої освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2023. Т. 1, № 92. С. 164–168. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.92.1.34>. (дата звернення: 14.10.2024)
19. Garcia Lopez L. M., Kirk D. Coaches' perceptions of sport education: A response to precarity through a pedagogy of affect. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2022. Vol. 27. № 4, з. 353–367. DOI: <https://doi.org/10.1080/17408989.2021.1891211>. (дата звернення: 14.10.2024)
20. Griffiths M. A., Goodyear V. A., Armour K. M. Massive open online courses (MOOCs) for professional development: Meeting the needs and expectations of physical education teachers and youth sport coaches. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2022. Vol. 27. № 3. P. 276–290. DOI: <https://doi.org/10.1080/17408989.2021.1874901>. (дата звернення: 14.10.2024)
21. Norris L. A., Didymus F. F., Kaiseler M. Understanding social networks and social support resources with sports coaches. *Psychology of Sport and Exercise*. 2020. Vol. 48. P. 101665. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2020.101665>. (дата звернення: 14.10.2024)
22. Stodter A., Cope E., Townsen R. C. Reflective conversations as a basis for sport coaches' learning: A theory-informed pedagogic design for educating reflective practitioners. *Professional Development in Education*. 2024. Vol. 50. No 4. P. 700–715. DOI: <https://doi.org/10.1080/19415257.2021.1902836>. (дата звернення: 14.10.2024)
23. Trudel P., Milestetd M., Culver D. M. What the empirical studies on sport coach education programs in higher education have to reveal: A review. *International Sport Coaching Journal*. 2020. Vol. 7. No1, p. 61–73. DOI: <https://doi.org/10.1123/iscj.2019-0037>. (дата звернення: 14.10.2024)
24. Stone J. A., Rothwell M., Shuttleworth R., Davids K. Exploring sports coaches' experiences of using a contemporary pedagogical approach to coaching: An international perspective. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*. 2021. Vol. 13. No 4, p. 639–657. DOI: <https://doi.org/10.1080/2159676X.2020.1765194>. (дата звернення: 14.10.2024)
25. Webb K., Leeder T. M. Dispositions and coaching theories: Understanding the impact of coach education on novice coaches' learning. *Sport, Education and Society*. 2022. Vol. 27. No 5, p. 618–631. DOI: <https://doi.org/10.1080/13573322.2021.1887846>. (дата звернення: 14.10.2024)

REFERENCES

1. Aliksieiev O. O., Petrova Yu. M., Burenko M. S. Vprovadzhennia innovatsiynykh tekhnolohii u navchannia ta trenuvannia sportsmeniv [Implementation of Innovative Technologies in Training of Athletes]. *Pedahohichna Akademiya: naukovi zapysky*. 2024. T. 11. S. 1–17. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13944958>. (дата звернення: 14.10.2024) [in Ukrainian]
2. Andriianova V. A., Chovnyuk Yu. V. Kontent-analiz innovatsiynykh metodiv pidhotovky sportyvnykh pedahohiv ta treneriv u zakladakh vyshehoi osvity Ukrainy [Content Analysis of Innovative Methods of Training Sports Teachers and Coaches in Higher Education Institutions of Ukraine]. In: The 3rd International scientific and practical conference «*Modern Research in Science and Education*». Chicago: BoScience Publisher; 2023. S. 433–440. URL: https://www.researchgate.net/profile/Arshak-Varzhapetyan/publication/376047794_PROBLEMS_OF_MONETARY_AND_FISCAL_POLICY_COORDINATION_BY_MONEY_SUPPLY_WITH

[_THE_EXAMPLE_OF_RA/links/65686855ce88b870311fde72/PROBLEMS-OF-MONETARY-AND-FISCAL-POLICY-COORDINATION-BY-MONEY-SUPPLY-WITH-THE-EXAMPLE-OF-RA.pdf?page=433](#). (data zvernennia: 14.10.2024) [in Ukrainian]

3. Bashavets N. A., Kindzer B. M., Taimasov Yu. S., Artemenko V. V. Udoskonalennya profesiinykh kompetentnosti treneriv z odnoborstv [Improvement of Professional Competences of Martial Arts Coaches]. *Pedahohika formuvannya tvorchoyi osobystosti u vyshchii i zahal'noosvitniy shkolakh*. 2020. T. 73. No 1. S. 47–53. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.73-1.8>. (data zvernennia: 14.10.2024) [in Ukrainian]

4. Bashavets N. A., Fedoryshchak R. L., Bondarovykh O. P., Ovcharuk V. V., Ruban A. K. Vdoskonalennia profesiinoi kompetentnosti treneriv riznykh vydiv sportu [Improving the Professional Competence of Coaches of Different Sports]. *Visnyk nauky ta osvity*. 2023. T. 8. No 14. S. 402–415. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8\(14\)-402-414](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8(14)-402-414). (data zvernennia: 14.10.2024) [in Ukrainian]

5. Bondarenko O. V., Pilova S. H. Filosofski aspekty uspishnoi diialnosti trenera [Philosophical Aspects of the Trainer's Successful Activity]. *Innovatsiina pedahohika*. 2023. T. 57. No 1. S. 146–150. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/57.1.29>. (data zvernennia: 14.10.2024) [in Ukrainian]

6. Boreiko N., Yushko O., Azarenkova L. Humanistychna spriamovanist pidhotovky sportyvnoho trenera [Humanistic Orientation of Sports Trainer Training]. *Naukovyi chasopys Ukrayinskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova*. 2024. T. 3K. No 176. S. 123–127. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K\(176\).26](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K(176).26). (data zvernennia: 14.10.2024) [in Ukrainian]

7. Zhydenko A., Papernyk V. Profesiina pidhotovka treneriv u haluzi fizychnoi kultury ta sportu [Professional Training of Trainers in the Field of Physical Culture and Sports]. *Naukovyi chasopys Ukrayinskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova*. 2023. T. 3K. No 162, s. 142–147. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K\(162\).28](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K(162).28). (data zvernennia: 14.10.2024) [in Ukrainian]

8. Kvasnytsia O. M., Kvasnytsia I. M., Flerchuk V. V. Formuvannia profesiinoi mobilnosti maibutnoho fakhivtsia sfery fizychnoi kultury i sportu pid chas prokhozhenia praktyky [Formation of Professional Mobility of the Future Specialist in the Field of Physical Culture and Sports During Practice]. *Naukovyi chasopys Ukrayinskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova*. 2022. T. 3. No 148. S. 56–61. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.3\(148\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.3(148).13). (data zvernennia: 14.10.2024) [in Ukrainian]

9. Lavrentiev O., Krupenya S., Malynskiy I. Formuvannia modeli profesiinoi pidhotovky trenera z obranoho vydu sportu [Formation of a Model of Professional Training of a Trainer in a Chosen Sport]. *Naukovyi chasopys Ukrayinskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova*. 2021. T. 5/ No 136. S. 58–61. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.5\(136\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.5(136).13) (data zvernennia: 14.10.2024) [in Ukrainian]

10. Petrenko Yu., Aleksienko Ya., Petrenko Yu., Yefremenko A. Tsyfrovi tekhnolohii yak faktor vdoskonalennia pidhotovky maibutnikh treneriv z yedynoborstv [Digital Technologies as a Factor in Improving the Training of Future Martialarts coaches]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka*. 2024. T. 12/ No 6. S. 32–39. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i6-005>. (data zvernennia: 14.10.2024) [in Ukrainian]

11. Rebryna A. A. Osoblyvosti profesiino-pedahohichnoi diialnosti trenera-vykladacha z vydu sportu ta yoho profesiino-vazhlyvi yakosti [Peculiarities of the Professional and Pedagogical Activity of a Sports Trainer and His Professionally Important Qualities]. *Naukovyi chasopys Ukrayinskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova*. 2021. T. 9/ No 140. S. 86–

89. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.9\(140\).19](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.9(140).19). (data zvernennia: 14.10.2024) [in Ukrainian]

12. Tymoshenko O. Osobystisno zorientovana pidhotovka treneriv z futbolu: tekhnolohiia pedahohichnoho dyzainu [Personally Oriented Training of Football Trainers: Pedagogical Design Technology]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*. 2024. T. 3. No 37. S. 1–10. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-3\(37\)-632-642](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-3(37)-632-642). (data zvernennia: 14.10.2024) [in Ukrainian]

13. Chernenko S., Oliynyk O., Sorokin Yu., Koval O. Kharakterystyka osvitnoho protsesu pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoi kultury i sportu [Characteristics of the Educational Process of Training Future Specialists in Physical Culture and Sports]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Seria: Fizychna kultura*. 2020. T. 36. S. 86–94. DOI: <https://doi.org/10.15330/fcult.36.86-94>. (data zvernennia: 14.10.2024) [in Ukrainian]

14. Shamykh O. M., Ivannikova H. V. Analiz metodolohichnykh ta psykholohopedahohichnykh aspektiv fakhovoi pidhotovky treneriv-vykladachiv fizychnoho vykhovannya ta sportyvnykh pedahohiv [Analysis of Methodological and Psychological-pedagogical Aspects of the Professional Training of Trainers-teachers of Physical Education and Sports Teachers]. In: The 5th International scientific and practical conference «*Progressive research in the modern world*». BoScience Publisher; 2023. S. 377–384. URL: https://www.researchgate.net/profile/Dostu-Qafarova/publication/377415372_PROGRESSIVE-RESEARCH-IN-THE-MODERN-WORLD-1-30223/links/65a6362a5582153a68289ac5/PROGRESSIVE-RESEARCH-IN-THE-MODERN-WORLD-1-30223.pdf?page=377 (data zvernennia: 14.10.2024) [in Ukrainian]

15. Shamykh O. M., Ivannikova H. V. Kontent-analiz profesiinnoi roboty treneriv-vykladachiv z fizychnoho vykhovannya ta sportyvnykh pedahohiv [Content Analysis of the Professional Work of Physical Education Trainers and Sports Teachers]. In: The 2nd International scientific and practical conference «*Innovations and prospects in modern science*». SSPG Publish; 2023. S. 209–220. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/02/INNOVATIONS-AND-PROSPECTS-IN-MODERN-SCIENCE-13-15.02.23.pdf?page=209> [in Ukrainian]

16. Shynkarov S. I. Teoretychni aspekty fakhovoi pidhotovky maibutnikh treneriv z lehkoj atletyky [Theoretical Aspects of Professional Training of Future Trainers in Athletics]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka*. 2020. T. 1. No 332, s. 279–291. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-1\(332\)-279-291](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-1(332)-279-291). (data zvernennia 14.10.2024) [in Ukrainian]

17. Shutova S. Ye., Konstantynovska N. O., Kopyl O. M. Osoblyvosti pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv z fizychnoyi kultury i sportu [Peculiarities of Training Future Specialists in Physical Education and Sports]. *Problemy ta perspektyvy rozvytku nauky ta osvity Ukrainy v osoblyvykh umovakh yevrointehratsiyi: zb. tez Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Vinnytsya*; 2023. S. 67–69. URL: <https://reposit.uni-sport.edu.ua/xmlui/handle/787878787/5066?show=full>. (data zvernennia: 14.10.2024) [in Ukrainian]

18. Yashchuk S. M., Vlasenko S. O. Problema formuvannya profesiino-pedahohichnoi kompetentnosti treneriv-pedahohiv u teorii i praktytsi vyshchoi osvity [The Problem of Formation of Professional and Pedagogical Competence of Teacher Trainers in the Theory and Practice of Higher Education]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriya 5: Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy*. 2023. T. 1. No 92, s. 164–168. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.92.1.34>. (data zvernennia: 14.10.2024) [in Ukrainian]

19. Garcia Lopez L. M., Kirk D. Coaches' Perceptions of Sport Education: A Response to Precarity through a Pedagogy of Affect. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2022. Vol. 27. No 4, p. 353–367. DOI: <https://doi.org/10.1080/17408989.2021.1891211>. (data zvernennia: 14.10.2024) [in English]

20. Griffiths M. A., Goodyear V. A., Armour K. M. Massive Open Online Courses (MOOCs) for Professional Development: Meeting the Needs and Expectations of Physical Education Teachers and Youth Sport Coaches. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2022. Vol. 27. No 3. P. 276–290. DOI: <https://doi.org/10.1080/17408989.2021.1874901>. (data zvernennia 14.10.2024) [in English]

21. Norris L. A., Didymus F. F., Kaiseler M. Understanding Social Networks and Social Support Resources with Sports Coaches. *Psychology of Sport and Exercise*. 2020. Vol. 48. P. 101665. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2020.101665>. (data zvernennia: 14.10.2024) [in English]

22. Stodter A., Cope E., Townsend R. C. Reflective Conversations as a Basis for Sport Coaches' Learning: A Theory-informed Pedagogic Design for Educating Reflective Practitioners. *Professional Development in Education*. 2024. Vol. 50, №4. P. 700–715. DOI: <https://doi.org/10.1080/19415257.2021.1902836>. (data zvernennia: 14.10.2024) [in English]

23. Trudel P., Milestetd M., Culver D. M. What the Empirical Studies on Sport Coach Education Programs in Higher Education Have to Reveal: A review. *International Sport Coaching Journal*. 2020. Vol. 7, №1. P. 61–73. DOI: <https://doi.org/10.1123/iscj.2019-0037>. (data zvernennia: 14.10.2024) [in English]

24. Stone J. A., Rothwell M., Shuttleworth R., Davids K. Exploring Sports Coaches' Experiences of Using a Contemporary Pedagogical Approach to Coaching: An International Perspective. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*. 2021. Vol. 13. No 4, p. 639–657. DOI: <https://doi.org/10.1080/2159676X.2020.1765194>. (data zvernennia 14.10.2024) [in English]

25. Webb K., Leeder T. M. Dispositions and Coaching Theories: Understanding the Impact of Coach Education on Novice Coaches' Learning. *Sport, Education and Society*. 2022. Vol. 27. No 5. P. 618–631. DOI: <https://doi.org/10.1080/13573322.2021.1887846>. (data zvernennia: 14.10.2024) [in English]

EDUCATION OF SPORTS COACHES IN UKRAINE: PROBLEMS OF IMPROVEMENT

Andrii Yefremenko

PhD, Associate Professor,
Associate Professor at the Athletics Department
of the Kharkiv State Academy
of Physical Culture,
Kharkiv, Ukraine
ORCID: 0000-0003-0924-0281
e-mail: literasearhukr@gmail.com

Volodymyr Zhohlo

Senior Teacher at the Physical Training Department of the
National University of Civil Defense,
Kharkiv, Ukraine
ORCID: 0000-0001-8043-6936
e-mail: zhogloran@gmail.com

Vitalii Kolokolov

Teacher at the Physical Training Department of the
National University of Civil Defense,
Kharkiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-3501-3499
e-mail: vitalikr20062@gmail.com

Oleksandr Khmeliuk

Teacher at the Physical Training department of the
National University of Civil Defense,
Kharkiv, Ukraine

ORCID: 0000-0001-8933-4135

e-mail: sashakhmelyk@gmail.com

Yaroslav Krainyk

PhD, Associate Professor,
Associate Professor at the Athletics Department of the
Kharkiv State Academy of physical culture,
Kharkiv, Ukraine

ORCID: 0000-0003-1567-8570

e-mail: yaroslavkr@ukr.net

Abstract. Compliance with the modern demands of the sports industry is a key factor in shaping the training of highly qualified specialists in the field of physical education and sports. **Objective.** To identify the main directions for improving the professional training of coaches and physical education specialists in light of the current developments in the field. **Methods.** The study followed an analytical approach, which determined the use of theoretical methods in pedagogical research. The following methods were applied: the bibliographic method for analyzing data from scientific and methodological literature on the research problem; the pedagogical modeling method to address issues related to the training of specialists in physical education and sports; and the forecasting method to propose solutions to the challenges in training future sports coaches. **Results.** The analysis revealed that current coach training programs need updates to their theoretical component as well as a stronger focus on practical-oriented learning. To achieve this, the introduction of innovative teaching methods is recommended, considering the interests and needs of all participants in the training process. In particular, attention should be paid to increasing employer engagement by more closely integrating the practical components of education, taking into account the specific demands of working in sports organizations. Significant attention should be given to motivating students by introducing modern technologies and encouraging practical activities. Moreover, a key issue remains the lack of interdisciplinarity in coach training, which affects their ability to adapt to the rapid changes in the sports industry. Integrating a competency-based approach may help develop more flexible and professionally oriented curricula. **Conclusions.** In the context of educational process modernization, it is necessary to integrate a competency-based approach and implement innovative teaching methods in the training of future coaches. Enhancing coach preparation requires adapting educational programs to current demands, involving employers in the training process, and promoting innovative and practice-oriented learning methods. This will improve the quality of specialist training and ensure their competitiveness in the labor market.

Keywords: professional competence, innovative learning, interactive technologies, Soft Skills, internships, interdisciplinary approach, education modernization.

Стаття надійшла до редакції 27.09.2024 р.